

A konferencia kiemelkedő eseménye volt a Galeotto életét és műveit több mint száz — résztvevők számára enyveteg ismeretlen — dokumentummal bemutató kiállítás, az umbriai helytörténeti bizottság elnökének, *Giovanni Cecchininek* rendezésében. Az előadások anyaga Adriano Prandi gondozásában jelenik meg.

Kulcsár Péter

Rákóczi-vitaülés Szécsényben

Rákóczi Ferenc születésének 300. évfordulójára készülve, a korszak kutatói már több tudományos ülésszakon tekintették át azoknak a vitatott alapkérdéseknek egy-egy szeletét, amelyek a témakör történelmi, művelődés- és irodalomtörténeti összetevőiből tisztázásra várnak. Ilyen értelemben jelentések voltak a Vaján és Pécssett tartott ülések, ahol egyszersmind a témába illő helyi kuiturális, történelmi hagyomány is alapul szolgált. Eme előkészítő vitaülések közül a Szécsényben 1975. november 22-én, az MTA Történettudományi Intézet 1. Osztálya és az Irodalomtudományi Intézet XVIII. századi Osztálya közös szervezésében lezajlott tanácskozás annyiban volt előrelépés, hogy egyben már az Országos Rákóczi Emlékbizottság tudományos tevékenységének nyitányát is jelentette. Közvetlen tárgyát — látszólagosan szűkítve — „Rákóczi államá”-nak vizsgálatára koncentrált, ami azonban, miként bizonyosodott, éppen nem jelentett mereven szűkítő elhatárolást, sőt tág lehetőséget, jó alapot biztosított többrendbéli tematikai kiterjesztéshez.

Magában a konkrét tárgykörben — *Köpeczi Béla* vitaindító előadása nyomán — Rákóczi államának sokágú elméleti s gyakorlati problémáit ölelte fel a vita. Kivilágított ebből, hogy bár a kuruc szabadságharc állama feudális volt, annak mégis olyan típusa, amely nem a tiszta rendiséget képviselte, de egyenesen bizonyos rendi kiváltságokat korlátozott. Ez a típus emlékeztet az abszolút monarchiára is, de az adott viszonyok nem tették lehetővé az ilyenirányú továbbfejlődést. A magyar konföderáció megvalósulásában nyilvánvaló többletet mutathatott fel a nem kis mértékben ható lengyel típushoz viszonyítva, s több szempontból a holland, belga példa is erősen éreztette hatását. (A vita ugyanakkor felszínre hozta, hogy a lengyel példa teljesebb igényű felmérése még szükséges, illetőleg a mai, részben egymástól eltérő nézetek egyeztetése kívánatos.) — Ismételt hangsúlyt kapott, hogy a realizálódó kuruc államiság szükségszerűen az ideiglenesség jellegzetes vonásait kénytelen magán viselni, s ehhez viszonyítva egy sor kérdés egészen más értelemben vetődik fel a hosszabb távú elképzeléseket tekintve, s kiváltképpen Rákóczi személyes álláspontját ismerve. A felszínre hozott új ismeretek szerint bizonyos, hogy a „vezérlő fejedelem” mint „Pater Patriae” egyaránt elhatárolta magát mind a nemesi anarchiától, mind a despotizmustól.

A fő témához kapcsolódó, de egyben a határterületekkel érintkező, kultúrtörténeti diszciplínákhoz megalapozóan kötődő témaegységekre utalva kiemeljük egyfelől Rákóczinak, az európai államelméleti irodalomban való ismereteit és konkrét olvasmányait (köztük Justus Lipsius és Macchiavelli) számba vevő, másfelől a korban ható hazai hagyományi irodalmát elemző s értékelő referátumokat (*Várkonyi Ágnes, Esze Tamás, Hopp Lajos*). — A korabeli társadalmi viszonyok sajátosan új szempontból nyertek megvilágítást abból a vizsgálatból, amely a kuruc állam osztálypolitikáját, hatalmi funkcióit mutatta be (*Heckenast Gusztáv*). — Rákóczi diplomáciájáról szólva kivilágított (*Benda Kálmán*), hogy egy olyan új, jól képzett, művelt, idegen nyelveket tudó réteg látta el ezt az igen fontos, nemzetközi kulturális összefüggésekben is jelentős feladatkört, amely réteg kizárólag közép- és kisnemesekből került ki. (Az ő beszámolóik, jelentéseik, irodalmilag is érdekes naplóiuk joggal megkülönböztetett figyelmet érdemelnek.) — Nem kis mértékben szolgálnak adalékkul irodalomtörténeti összefüggésekben is, mint például a kuruc költészet, emlékiratok tekintetében, azok a még oly távolinak tűnő, gazdagon felsorakoztatott tények és adatok, amelyek a Rákóczi-kor gazdaságpolitikájára, adózási rendszerére, pénzügyeire, katonai szervezetére, egészségügyi politikájára, joggyakorlatára stb. vonatkoztatva számos előadásból feltáruáltak (*N. Kiss István, Bánkúti Imre, Perjés Géza, Takács László, Kovács Kálmán, Benczédi László, Wellmann Imre*).

A Rákóczi-évfordulót előkészítő tudományos ülések sorában — ahol a különböző kulturális és irodalmi témakörök is rendre helyet kapnak —, a szécsényi tanácskozás abban tűnt ki és nyújtott tanulságokat, hogy részben fontos történeti alapkérdéseket tisztázott, részben pedig több vonatkozásban elkerülhetetlenül közelített lényeges művelődés- és irodalomtörténeti problémák megoldásához.

Gyenis Vilmos